

BARIŞSEVERLER DAVASI KARARI ÜZERİNE NOTLAR

I- Kararda hükümetin Koreye 4500 kişilik askeri kuvvet göndermesi “Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine de müracaat edilmesi üzerine Bakanlar Kurulu 4801 sayılı kanunun 3. maddesindeki yetkiye ve Sanfransiscoda 26.6.1945 de yapılmış ve imzalanmış olan birleşmiş milletler andlaşmasına istinaden 25.7.950 tarihinde 4500 kişilik bir silahlı kuvvetin Koreye birleşmiş milletler silahlı kuvvetleri komutanlığı emrine gönderilmesine karar verilmiş ve bu kararı aynı tarihli tel ile de birleşmiş milletler Genel sekreterliğine bidirmiştir” şekilde ifade edilmektedir. Halbuki 4801 sayılı kanunun 3üncü maddesi ne de Sanfransiscoda 26.6.945 tarihinde Sanfransiscoda imzalanmış olan Birleşmiş milletler andlaşması hükümetin fiili bir harbe silahlı kuvvet göndermek suretile iştirakini izaha ve haklı göstermeğe yeter değildir. Müdafaamızda da izah ettiğimiz veçhile silahlı kuvvet gönderme bahsinde birleşmiş milletler anayasasının 43üncü maddesi hususi andlaşmaların mevcudiyetini ve andlaşmaların her üye devletin kendi anayasası gereğince tasdikini derpiş etmektedir. Bunlar yapılmamış olduğuna göre karar hem B.M. Anayasasına, hem de dolayısıyla kendi anayasamıza aykırı alınmıştır. Böyle olduğuna göre de hükümetin kararı hukuken kesinleşmiş bir karar değildir. Münakaşa edilebilir bir karardı ve beyannamenin neşrinden önce de memleket matbuatında geniş mikyasta ve şiddetle münakaşa ve tenki[t] ediliyor, muhalif partilerin itirazına uğruyordu.

Kararın dördüncü sahifesinin yedinci paragrafında Koreye bir savaş birliği gönderilmesi “B.M. anayasasına ve bizim anayasamıza B.M. le vaki andlaşma hükümlerine ister muvafık olsun, ister olmasın” denilmektedir. Halbuki muvafık olup olmadığı meselesi bu suretle geçiştirilemeyecek mahiyette mühim bir noktadır. Eğer B.M. anayasası ve bizim anayasamız Koreye askerî kuvvet göndermemizi zarurî kılacak hükümleri ihtiva etseydi, B.M. anayasasının 43 üncü maddesinin uyarınca mahsus andlaşmalar usulü veçhile yapılmış bulunsaydı kararı münakaşa etmek lüzumu ve hatta imkânı kalmazdı. Kararın bu nokta üzerinde durmaması ve “ister muvafık olsun, ister olmasın” ibaresile geçiştirivermesi hükümet kararının hukuken kabili müdafaa olmadığını zimnen kabul etmesi demektir.

II- Kararın 4üncü sahife 5inci paragrafında “Savcı dosyada bulunan ve duruşma esnasında okunan ayrıca bir takım yazılar ve vesikalarla sanıkların Barışseverler Cemiyetini teşkilinde gaye ve maksatlarının hakiki barışı korumak değil, bir takım solcu fikirlerle millî mukavemeti kırmak ve millî menfaatlere aykırı hareketlerde bulunmak gayelerini taşıdıklarını ve beyannamenin de sırf bu maksatla kaleme alınarak halka tevzi edilmiş olduğunu ileri sürmekte” deniliyor. Yargıçlar heyeti, aleyhimizdeki bütün gayretlerine rağmen savcının yine de cesaret edemediği kadar ileri gitmektedirler. Savcı, ne duruşmada ne de iddianamesinde “birtakım yazılar ve vesikalarla” Barışseverler Cemiyetinin solcu fikirlerle millî mukavemeti kırmak ve millî menfaatlerce aykırı harekette bulunmak gayesile kurulmuş olduğunu ve be-

yannamenin de sırf bu gaye ile yayınlanmış olduğunu söylemedi. Duruşma zabıtları ve iddianame meydanda. Duruşmalarda, sözü geçen yazı ve vesikaların dava konusu ve Barışseverler Cemiyeti ile hiç bir alakası bulunmadığına göre niçin dosyaya konulmuş olduğu ısrarla sorulduğu halde savcı böyle bir cevap vermemiştir. Bunların daha önce Emniyet Müdürlüğünden istenilen rapora ek olarak gönderildiğini ve kendisinin gelen vesikaları dosyaya koymak mecburiyetinde olduğunu söylemiştir.

III. Mahkeme kararı beyannamenin üzerinde yaptığını söylediği incelemelerde şu noktalara temas etmektedir.

A. Mahkeme kararının 4üncü sahifesinin 7inci paragrafında "... barışın ancak pasif kalmak suretile elde edilebileceği zehabını halkta uyandırmakta ve B.M. cemiyetine dahil diğer devletlerin hemen ekserisinin silahlı kuvvet göndermesi şöyle dursun B.M. Asamblesinin bu husustaki müracatına cevap bile vermediğini de beyannamede yazarak bu beyannameye tamamilen millî mukavemeti kırıcı ve halk efkârını uyuşturucu bir mahiyet verdirmemektedir," deniliyor.

Halbuki beyannamede "barışın ancak pasif kalmak suretile elde edebileceği" iddiası zımnen dahi mevcut değildir. Pasif kalmak hiçbir teşebbüse geçmemek demektir. Eğer biz, dünyanın bir başka yerindeki ihtilaf bizi alakadar etmez, doğrudan doğruya yurdumuzu medhaldar eden bir hadise olmadıkça tatlıya tuzluya karışmayalım, deseydik, bir "Neme lazım" cılık zihniyeti ifade etseydik pasif kalmak veya pasifliği terviç etmekte itham edebilirdik. Halbuki mahkeme kararı kendisi "barışın bozulmaması için Koredeki iç savaşın barışçı yollar bulunarak hemen sona erdirilmesi gerekir" dediğimizi kabul etmektedir. Bu pasiflik demek değildir. İhtilafın hemen sona erdirilmesi için barışçı, tavassut edici yollar bulunması ve tatbik edilmesi aktif bir şekilde barışı korumak demektir. Mahkeme kararının ifade ettiği zihniyete göre yegâne aktif yol savaştır neticesi çıkar, bunun da yanlışlığı üzerinde durulmaya lüzum göstermeyecek kadar aşîkârdır. Kaldı ki hadiseler de bizim görüşümüzü teyit etmiştir. Askerî harekât ihtilâfî hâletmemiş, bilâkis genişletmiştir ve şimdi B.M. teşkilâtı barışçı yollardan ihtilâfın halli için harıl harıl çare aramaktadır.

Mahkeme kararı bu nokta üzerinde dururken yani barışın, kendi tabirile, pasif kalmak suretile elde edilemeyeceğini izaha gayret ederken "Ortada artık tecrübe edilmemiş hiçbir fiil ve hareket kalmamıştır, bugün barış ancak kuvvetli olmakla ve her an ve zamanda kuvvetli bulunmakla mümkün olmaktadır" diyor. Kuvvetli olma ve her zaman da kuvvetli bulunmaya kimsenin itirazı yoktur. Fakat, kuvvetli olmak ve her an kuvvetli bulunmak başka bir mesele, patlamış olan bir silâhlı ihtilâfa, bir hal yolu arıyacak yerde, askerî kuvvet göndererek ihtilâfa katışmak ve -hem de hiç bir veçhile mecbur olmadığımız halde- başka bir meseledir. Kaldı ki memleketimizin kuvvetli olması ve her an kuvvetli bulunması bakımından 4500 askerimiz memleket dışında ve ahdi andlaşmaların mecbur etmediği bir silâhlı ihtilafa göndermek memleketi kuvvetlendirici değil, C.H.P. genel sekreteri Kasım Gülek'in dediği gibi, zayıflatıcı bir harekettir.

B. Mahkeme kararı B.M. üyesi devletlerden hemen ekserisinin yardım müracatına karşılık silahlı kuvvet göndermediklerini ve hatta cevap bile vermediklerinin beyannamede belirtilmesini millî mukavemetini ve halk efkârını uyuşturucu mahiyette bulmaktadır.

Bu cidden garip bir hükümdür. Beyannamenin neşredildiği tarihte B.M. üyesi devletlerin vaziyeti beyannamede belirtildiği şekilde idi ve bunu o zamanki gazeteler tekrar tekrar yazmakta idiler. Beyannamenin neşredildiği tarihten sonra da ancak İngiltere ile İngiliz imparatorluğu camiasından Kanada ve Avustralya ve Amerika B.D.[ne] tâbi bir vaziyetteki Filipinler silâhlı kuvvet göndermiştir. Gerçek vaziyet bu merkezde olduğuna göre ve memleket matbuatında da bu vaziyet açık belirtilmiş olduğuna göre bizim beyannamemizde bu noktaya işaret etmiş olmamız nasıl olur da “millî mukavemeti kırıcı ve halk efkârını uyuşturucu” mahiyette görebilir.

Biz beyannamemizde hükümetin B.M. anayasası gereğince Koreye silâhlı kuvvet göndermek mecburiyetinde olmadığını belirtmek istedik ve bu noktayı takviye eder yollu, nitekim diğer üye devletlerin de silâhlı kuvvet göndermediklerine, hatta birçoğunun müracaata cevap bile vermediklerine işaret ettik. Eğer silâhlı kuvvet göndermek B.M. anayasasının kabulünden ve Güvenlik Konseyi kararından doğan bir vacibe olsaydı, bütün üye devletler silâhlı kuvvetler göndermek durumunda kalırlardı, gibi bir mahkeme yürüttük. Görülüyor ki bunda millî mukavemeti kırıcı bir mahiyet veya kasıt yoktur.

C. Mahkeme kararında, “Barışseverler Derneğinin beyannamesinde Koreye 4500 kişilik bir Türk savaş birliğinin gönderilmesini bilfiil harbe ve binnetice üçüncü dünya harbine başlangıç ve sebep olarak göstermesi ve bunun Amerikalıların zoru ile ve menfaatleri uğruna ihtiyar edilmiş olduğunu yazmaları ve keza bu fiil ve harekette ne güvenlik ve ne de istiklâlimiz için bir fayda olmadığını da katî bir lisanla anlatmış olmaları şekle ait noksanlığı anlatacak iken esasa girerek halkın hem bu karar aleyhine ve hakikatta milleti sırf barışı temin maskesi altında uyuşturmak ve halkın hükümete karşı olan itimadını sarsmak değil de nedir” denilmektedir. (S[ayfa]. 5. p[aragraf]. 1)

Bir kerre, biz beyannamemizde Koreye 4500 kişilik bir Türk savaş birliğininin gönderilmesini üçüncü dünya harbine başlangıç ve sebep olarak göstermedik. Kore ihtilâfının bir üçüncü dünya harbine yol açabileceğini ve bu ihtilâfa silâhlı kuvvet göndermek suretile memleketimizin, ilerdeki muhtemel üçüncü cihan savaşına bizzarure karışmış olacağını belirtmek istedik.

Yukarıda iktibas ettiğimiz cümledeki esas itham beyannamenin hükümet kararı aleyhine oluşu ve halkı “uyuşturduğu ve halkın hükümete karşı itimadını sarstığıdır. Halkı uyuşturmak iddiasının sarîh mesnet ve delilleri gösterilmemiştir. Bu gibi iddiaların varit olup olmadığını karşılıklı olarak îlânihaye münakaşa edilebilir, çünkü verilen temamile indidir. Beyannamenin hükümet kararı aleyhine oluşu ise, memleketi demokrasi rejimine soktuğunu iddia eden bir partinin iktidar mevkiinde olduğu bir zamanda ve Anayasamızın bilhassa 70 inci maddesinin vatandaşları sağladığı demokratik hürriyetler ışığında da gayet tabîi karşılanması gerekirdi.

Halkın hükümete karşı itimadını sarsmak iddiası da bir kavli mücerretten ibarettir. Böyle bir iddia ileri sürülerek hükümetin karar ve icraatına karşı bütün demokratik tenkitler durdurulabilir ve tenkit edenlere hüküm giydirilebilir. Hükümete karşı itimadı sarsmanın kıstası, ölçüsü veya ârazı nedir. Bu ne gibi bir şekilde tecelli eder. Bunların objektif tarifleri yoktur. Biz bu dâvada millî menfaatlara zarar verici faaliyette bulunmakla suçlandırıldık. Millî menfaatin kıstası ve ölçüsü hükü-

metin aldığı kararları muvafık bulup bulmamak mıdır. Müdafaamda uzunca bir şekilde tafsil ettiğim üzere millî menfaatin tarifiyle hükümet kararına uygunluk arasında bir eşitlik kurulamaz.

Mahkeme kararından yukarıda aldığımız cümlede üçüncü cihan harbi ihtimali, Amerikalıların kararın alınmasındaki tesiri, kararın şekil veya esas bakımından tenkidi gibi noktalara gelince bu hususları müdafaamda uzunca izah etmiş bulunuyorum. Mahkeme kararı ne bu bahiste ne de diğer bahislerde müdafaalarımızda verdiğimiz izah ve isbatları hiç nazarı dikkate almamıştır.

D. Beyannameyi “incelemekte” devam eden mahkeme kararı tam ne demek istediği sarih olarak anlaşılmayan şu iki kısa paragrafı ihtiva etmektedir.

“Ortada yukarıda biraz evvel belirtildiği gibi ikinci cihan harbinden bugüne kadar muhtelif yollarla bir çok müstakil devletler ortadan kaldırılmış ve keyfiyete de muhtelif isimler verilmiştir.”

“Dosya münderecatından, duruşmadan alınan intibalardan da 1948 yılından beri dünya barışseverler cemiyetleri bu gayeye erişmek için çalıştıkları anlaşılmıştır. Türk barışseverler derneğinin gerek açıkça ve gerekse zimmî olarak mezkur cemiyetlerle işbirliği yaptığına dair elde hiçbir delil olmamakla beraber gaye bakımından birleşmiş olduklarına dair karineler vardır.” (S. 5. p. 2-3.)

Bu satırlarda hariçteki barış hareketlerine ve mevcudiyeti iddia edilen karinelerle cemiyetimize atfedilen gaye sarih değildir. Yukarıdaki ikinci paragrafta “bu gayeye” derken sarih olarak hangi gaye kastediliyor. Bir evvelki paragrafta “... ikinci cihan harbinden bugüne kadar muhtelif yollarla bir çok müstakil devletler ortadan kaldırılmış ve bu keyfiyete de muhtelif isimler verdirilmiştir” denildiğine göre barış hareketlerinin müstakil devletleri ortadan kaldırmak gayesi için çalıştığı mı iddia edilmek isteniyor. Bu kadar mühim bir mesele bu derece mesnetsiz ve delilsiz ve bu derecede umumî bir hüküm verilmesi karşısında en hafif tabirle hayret etmekten insan kendisini alamıyor. Barış hareketlerinin başladığı söylenen 1948’den beri hangi müstakil devlet ortadan kalkmış ve “dünya barışseverler cemiyetleri”nden hangisi bu devletin ortadan kalkmasında bir rol oynamış ve ne gibi bir rol oynamıştır. Emniyet baş müfettişliğinin mütemadiyen gönderip savcının da dosyaya koydurduğu dâva konusu ile hiçbir ilgisi olmayan raporlar ve sözde vesikalar ve savcının hazırladığı iddianame dahi bu derece uluorta bir tamin yapmaya cesaret edememişti.

Emniyet baş müfettişliğinin 10 Ağustos 1950 tarihi ve 48703 sayılı raporunda barış hareketlerinin ve komitelerinin ne Sovyetler Birliğinde ne de Sovyet peyki memleketlerinin hiç birinde kurulmadığını ileri sürmüştür. Savcı emniyet raporunun bu bahsa mütaallik satırlarını aynen almış ve “bu hususu mantıken tahlil” ederek batı memleketlerine inhisar eden barış hareketlerinin gayesinin “demokrat memleketlerdeki halkı uyuşturmak ve bu suretle hariçten gelecek taarruzlara karşı milli mukavemeti kırmak olduğu” neticesini çıkarmak istemiştir. Halbuki barış hareketlerinin gayesi hakkında savcının çıkarmak istediği bu netice yine emniyet baş müfettişliğinin gönderdiği yazılarla çürümektedir. Bu makamın 14.12.1950 tarihli ve 50399 sayılı yazısına ilişik tercümede Çekoslovakya, Bulgaristanda, Polonyada ve Sovyetler Birliğinde barışçı hareketlerden ve barış komitelerinden bahis vardır.

Demek ki barış hareketlerinin ve komitelerinin sadece batı bloku memleketlerine münhasır olduğu ve bundan da bu hareketlerin gayesinin bu memleketler halkını uyuşturmak ve milli mukavemeti kırmak olduğu neticesinin çıkarılması tamamıyla mesnetsiz kalmaktadır. Bütün bu noktalar müdafaamda belirtildiği halde mahkeme kararı bu noktaları hiç nazarı dikkate almamış bilakis savcının iddiasından da ileri giderek barış hareketlerinin müstakil devletleri ortadan kaldırmak gayesi için çalıştıklarını ve bizim cemiyetimizde bu gayede birleştiğini iddiaya kadar varmış ve bu iddiası için hiçbir delil ve ispata lüzum görmemiştir.

Hariçteki barış hareketleri ile -mahkeme kararı “Dünya barışseverler cemiyetleri” diyorsa da dünyada bu adda cemiyetler yoktur. Bahsettikleri teşkilatın adı Dünya Barış Taraftarları Umumi Komitesidir ve çeşitli memleketlerde de Barış taraftarları Millî Komiteleri vardır- Türk Barışseverlerinin gaye bakımından birleşmiş olduklarına dair mevcut olduğu iddia edilen karineler nelermiş bu da mahkeme kararından tasrih edilmiyor. Fakat gerek savcının iddianamesinden, gerekse dosyadaki sözü geçen vesikalardan anlaşılıyor ki bu karine olsa olsa Dünya Barış Taraftarları Komitesinin “Stokholm çağrısı” ile cemiyetlerimizin neşrinin kararlaştırmış fakat henüz neşretmemiş olduğu bir beyanname arasındaki benzerliktir. İddianame buna dayanarak ki dışardaki barış hareketleri ile bizim cemiyetimiz arasında “gaye ve çalışma metodları bakımından bir uygunluk” olduğunu ileri sürmüştür. Bu meseleyi yani dış hareketlerle cemiyetimiz arasındaki benzerlik meselesini müdafaamda uzun uzun inceledim ve savcının iddialarını cevaplandırdım. Müdafaanın bu kısmının müdafaada da okunması faydalı olur kanaatindeyim.

Burada mahkeme kararı ile ilgili bir noktayı belirtmek isterim. Mahkeme bu bahiste kendi kendisile tezada düşmüştür. Dava konusunu asla ilgilendirmediğini biraz önce kabul etmiş olduğu bir hususu daha sonra kararına bir mesnet gibi kullanmak istemiştir. Mahkeme kararının 43üncü sahifesinin 6ncı paragrafında “savcının dosya içersine konulan dünya barışseverler cemiyetine ait vesika ve diğer evrak ile sanıkların bir ilgisi olmadığı ve Türk ceza kanununun 141inci maddesine uyan fiiller tahakkuk etse bile bunun tetkik ve tahkik yerinin mahkememiz olmadığını aşikâr olmakla beraber” deniliyor.

Mademki biz sanıkların dünya barışsever hareketleriyle bir ilgisi yokmuş ve olsaymış bile bunun tetkik ve tahkiki yeri bu mahkeme değilmiş, şu halde neden mahkeme kararında dünya barış hareketlerinin gayesinden ve bizim onlarla gayede birleşmiş olduğumuz hususunda karineler mevcut olduğundan bahsediliyor. Hatta mahkeme kararı bu düşüğü tezadı daha da derinleştirerek tetkik ve tahkikinin kendisine ait olmadığını kabul ettiği bu iddiayı, beyannameyi neşretmek fiilinin bir propaganda faaliyeti olduğu zımında bir delilmiş gibi kullanmak istiyor.

Mahkeme kararı Bakanlar Kurulunun kararına itirazın gazetelerde neşredilmeyip de bir beyanname şeklinde neşredilmiş olmasını da, hukuk anlayışı ile hiç ilgisi olmayan garip bir zihniyetle bir suç delilimiş gibi ileri sürüyor. Kararda şöyle deniliyor: “Parasız dağıtılır ve elden ele kolaylıkla geçebilir bir beyanname ile Bakanlar Kurulu kararına vaki itiraz ve protestonun gazetelerle neşredilmemesi sebebi sanıklar tarafından pek izah edilmemiş ve ‘gazete para ister, bizde ise para yoktu’ denilmiştir. Gazete beyanname gibi kolaylıkla ve parasız olarak elden ele geçmemekle

beraber gazetenin heryerde ve herkes tarafından okunması da imkânsızdır.”

a. Bir kerre, niçin gazete ile değil de beyanname şeklinde neşrettiğimizi duruşmada etraflıca izah ettim. Cemiyetimiz yeni teşekkül etmiş olduğu için henüz kendi naşırı efkârlığını yapacak bir organ neşrine vakit ve para bulamamıştır. Beyanname metnin gazetelere göndermek ise bu metnin neşrini temine kâfi değildir. Bir gazete, cemiyetler ve şahıslar tarafından kendisine gönderilen bu gibi yazıları isterse basar, isterse basmaz. Nitekim cemiyetimizin kuruluşunu memleketimizdeki bütün gazetelere ve tanınmış muharrirlerin şahıslarına birer yazı ile bildirmiş olduğumuz halde gazetelerden ancak bir kısmı bunu telhisen neşretti, çoğu hiç neşretmedi. Bundan maada cemiyetlerin herhangi meselede görüşlerini bir beyanname ile neş[r]etmeleri gayet tabii ahvaldendir, teamül haline gelmiştir. Ticarî bir müessese için el ilanı ne ise, bir cemiyet için beyanname de odur, aynı tanıtma vazifesini görür. Beyanname dağıtmak demokratik memleketlerde günlük ahvaldendir. Bu noktalar hülâsa edilmiş şekilde zabıtlarda vardır.

b. Gazetenin beyannameye kıyasla “her yerde ve herkes tarafından okunması imkânsızdır” iddiası da tamamen yersizdir. Beyanname memleketimizin ancak bir şehrinde, onun da mahdut kısımlarında dağıtılabilmektedir. Halbuki bu metin gazetelerde neşredilebilmiş olsaydı bazı büyük gazeteler yüz bini aşan baskıda bulduklarına ve memleketin bütün büyük merkezlerinde müteaddit günlük gazete çıktığına ve bu gazeteler köylere kadar dağıldığına göre beyanname metnini memleketin dört bucağında bir kaç yüz bin insan okumuş olacaktı.

c. Sonuncusu ve en mühim nokta, beyanname neşri gazete, mecmua, kitap ve broşür gibi mutat ve kanunca tanınmış, cevaz verilmiş neşriyat şeklinden birisidir. Kanunen suç olmayan bir fiilden dolayı bir kimseye sual açılmaz, hele bu fiil bir suçun işlenmiş olduğunu isbat zımında bir delil ve mesnetmiş gibi kullanılmaz. Bu noktayı da mahkemede belirtmiştim.

IV. Mahkeme kararının 5inci sahifinin 7nci paragrafında biz sanıkların geçmişleri hakkında İstanbul Emniyet Müdürlüğünden istenilen yazıda Adnan Cemgil'e ait kısımların hakikata mugayır olduğu belirtiliyor. Halbuki bu yazıda bana ait kısımlar da aynı derecede hakikate mugayırdır. Mesela Emniyet Müdürlüğünün yazısında ben vekalet emrine alınmış memur durumunda gösteriliyorum. Halbuki bu vekalet emrine alınmak işlemi 1946 Mayısında Danıştay'ca esasından bozulmuş ve ben vazifeme tekrar başlamışım. Keza hükümet kararıyla kapatılan Dünya ve Görüşler dergilerinde ve komünizm lehinde yazılar yazdığım iddia ediliyor. Halbuki Dünya adında bir dergi çıkmamıştır ve Görüşler dergisi de kapatılmış veya herhangi bir takibata uğramış değildir ve benim hiç bir yazım hakkında takibat yapılmamış olduğuna göre komünizm lehinde yazılar da yazmış olamam.

V. Mahkeme kararı (-5 inci sahife , paragraf 8-) beyannameyi dağıtmadan önce iki adedini kanunî hiçbir mecburiyetimiz olmadığı halde İstanbul C. Savcılığı Basın Bürosuna teslim etmemizi “suçluluklarının kaldırılmasına ve hüsnü niyetlerine bir sebep olamaz” diye lehimize bir delil olarak kabul etmeyi red ediyor. Suç işlemek niyetinde olan bir insan bu suçunu bizzat kendisi gidip te mesul makamlara haber vermi. Bu da mahkemenin bizim hakkımızda hiç bir hüsnü niyet beslemediğini ve lehimize olan noktaları asla nazarı dikkate almak istemediğini açıkça göstermektedir.

VI. Mahkeme kararı Necmettin Sadak'ın sözlerini sanki biz tahrif etmişiz gibi bir ifade kullanıyor. Halbuki beyannamede Necmettin Sadak'a atfedilen sözler kendinin makalesinde yazdıkları ve istinabe yolu ile alınan ifadesinde söyledikleri birbirinin hemen aynıdır. Necmettin Sadak'ın "hükümet bu hususta karar verdikten sonra artık bunun üzerinde durulmaması lazım geldiği" hakkındaki sözleri beyannamede sözü geçen makaleye değil, çok daha sonra neşredilmiş bir makalesine aittir. Bunun böyle olduğu ifadesinde de beliriyor. Zaten biz, Amerika yardım eder mi etmez mi bahsini münakaşa ederken bu bahiste Necmettin Sadak'ın mütalaasını ele aldık. Necmettin Sadak'ın hükümet kararı hakkındaki fikirleri bahis mevzuu değildi ve ne biz, ne de başkaları onunla bu hususta hem fikir olmak mecburiyetinde değilizdir.

VII. Dış işleri bakanı Fuat Köprülü'nün sözlerine gelince: Beyannamede temas ettiğimiz nokta kendisinin iddia ettiği gibi "tamamen uydurma" değildir. Fuat Köprülü bir Fransız ajansı muhabirine mülakat vermiştir. Bu mülakatta bahseden yazısında Fransız gazetecisi gönüllü toplamak meselesinde beyannamede bahis mevzuu edilen tefsiri Türk hükümetine atfen yapmıştır ve haber hükümetçe tekzip edilmiştir de. Biz beyannameyi yazarken gazete el altında bulunmadığı için muhabirin Türk hükümetine atfen yazdıklarını Fuat Köprülü'nün şahsına aitmiş gibi hatırlayarak bir hafıza galatına düşmüşüz. Baştan beri bu yanlışlığı böylece izah ettik. Bunda bir kasıt yoktur, zira aynı mütalaayı, Fransız muhabirini mehoz göstererek, hükümet çevrelerine affetseydik beyanname münderecatında mühim bir değişiklik meydana gelmezdi.

Yeni İstanbul gazetesinin 13 Temmuz tarihli sayısında Robet Guyon şöyle yazıyor: "Moskovalıarca bir tahrif mahiyetinde görülecek her hangi harekette bulunmayı arzu etmeyen Türk hükümeti bu akılsızca maceranın yani gönüllü toplamanın önüne geçti."

VIII. Propaganda meselesine gelince:

Mahkeme kararında propaganda şöyle tarif ediliyor: "Genel olarak herhangi bir şeyi veya konuyu tanıtmak veya onu kabul ettirmek bakımından sarf edilen faaliyetlere ilmî tarifile propaganda diyoruz."

1. Bu tarif çok geniştir, o kadar geniştir ki propagandayı, propaganda olmayan diğer faaliyetlerden, mesela ilmî ve fennî yazılarla öğretim faaliyetlerinde ayırt etmeye imkânı yoktur. Zira ilmî ve fennî faaliyet ve yazılarda da, öğretimde de "ele alınan bir konu tanıtılmak ve kabul ettirilmek" istenir. Propagandayı diğerlerinden ayırd eden mümeyyiz vasıf bu tanıtma ve kabul ettirmede kullandığı teknik, takip ettiği yoldur. Yani propaganda ile diğer tanıtma şekilleri birbirinden mevzularıyla değil, kullandıkları metod ve teknikle ayrılırlar.

2. Mahkeme kararında propaganda hakkında söylenenlerin "ilmî" olduğu üzerinde ısrar ediliyor. Hangi ilmî eserde propaganda[nın] bu şekilde tarif edildiğini bilmek isterdik. Propagandanın bir umumî dile taşıdığı mâna, bir de sosyolojik mânası vardır. Burada bahis mevzuu olan ancak ikincisi olabilir; zira burada mesele propagandayı, diğer yayma ve tanıtma usullerinden ve şekillerinden ayrı, kendine mahsus vasıfları haiz bir faaliyet olarak tarif edilmektedir.

3. İlme mevzu olan bir hadise olarak propaganda, sosyal psikoloji ve sosyoloji sahasına girer. Propaganda ilmî ve fennî faaliyetlerden ve bilhassa öğretim faali-

yetlerinden dikkatle ayırt edilir. Propaganda, akla ve mantığa hitap etmeyen, hadiselerin mantıkî ve gerçek tahlile meşgûl olmayan, aksine, préjugélere -yani peşin hükümlere- insiyak ve heyecanlara hitap eden ve bu yoldan muhatabını harekete geçirmeye çalışan bir faaliyet olarak vasıflandırılır. Mahkeme kararında “haberlerin doğru mesnetlerinin arandığı” belirtiliyor; belâkis, propaganda yukarıda da belirttiğimiz gibi gerçeklere ve mantığa dayanan rasyonel bir faaliyet olmadığı için “doğru mesnetleri aramak” işile meşgûl olmaz, bunlar ilmî etüd ve araştırmalarda ve öğretimde aranır.

4. Propagandanın başlıca tekniği tekrardır, bu da süreklilik demektir. Bu bakımdan bir defaya mahsus olarak yapılmış bir hareket propaganda tarifi içine giremez.

5. Mahkeme kararının “ilmî tarif” diye propaganda hakkında ileri sürdükleri o kadar indî mütalâalardan ibarettir ki bazı noktalarda gülünç olmak derecesine düşmektedir. Mesela propagandacılar “... hükümetleri sık sık devirir... Ve yurt müdafaası için hükümeti düşünmekten men eder”lermiş. “Propogandacılar” diye muayyen [bir kimsenin] veya kimselerin mevcut olduğunu, bunların hükümetleri sık sık devirip onları yurt müdafaasına men ettiklerini ilk defa mahkeme kararından öğreniyoruz. Bu “propagandacı” denen kimseler modern sihirbazlar veya büyücüler midir nedir?

6. Mahkeme kararı bu sözde ilmi tarifi verdikten sonra Türk barışseverler cemiyetinin propaganda faaliyetinde bulunduğunu ispata teşebbüs ediyor. Bunun birinci delili olarak da dünya barış taraftarlarının ele aldıkları konuları “atom silâhının men edilmesi ve mensup oldukları devletlerin bir tecavüze karşı hazırlık ve mukavemet arzularını önlemekten ibaret” olduğunu ve Türk Barışseverler Cemiyetinin de aynı yoldan yürümek istediği ileri sürülmüştür. Halbuki bunlar bir delil değil, kendileri isbat edilmeğe muhtaç olan sözlerdir.

a. Bir kerre Dünya Barış Hareketleri ve bunların gayeleri bu davanın konusu değildir. Dava konu olmadığına göre de mahiyet ve gayeleri de tahkik, tetkik ve muhakeme edilmiş ve hakkında delillere istinaden bir hüküm verilmiş değildir. Böyle cevval kalem yazılmış bir cümle ile barış hareketlerinin mahiyeti ve gayesi sanki sabit olmuş gibi kabul olunamaz.

b. Türk barışseverler cemiyetinin aynı yolda yürüdüğü kaziyesi ise isbatedilmesi gereken bir hükmün, isbat yolunda bir delil gibi kullanmak mantık hatasını irtikâb etmektir. İsbatı gereken bir şeyin isbat yolunda bir delilmiş gibi kullanmak mantık ilminde meşhur hatalardandır.

7. Amerikan senatörü Mr. Cain’ın Türkiyeyi ziyareti ve Koreye asker gönderme kararında oynamış olduğu rol bahsında mahkeme kararı, Yeni İstanbul gazetesindeki yazı okunduğu zaman “Amerikan ordusunun niçin yıpranmaması lâzım geldiğini ne kadar samimi bir maksatla ifade edildiği”nin görüldüğünü yazmaktadır. Politikada samimiyetten bahsetmek biraz garip görünüyor. Daha sonraki bir tarifte Mr. Cain’den daha çok salâhiyetli bir Amerikan şahsiyeti, general Bradly, Amerikanın “mahalli harplerde” niçin yıpranmaması gerektiğini çok daha “samimi” bir şekilde ifade etti. Onun için burada “samimiyet” bahsi üzerinde durmalıyım.

Mr. Cain’nin oynadığı rol hakkında biz müdafaalarımızda o günki gazetelerden ıktibas ederek çok şayanı dikkat noktalar belirttik. Kararın Amerikanın tesiri ile alı-

nıp alınmadığı bahsinde mahkeme kararı bu noktalara hiç temas etmeyerek sadece “samimiyetten” dem vuruyor. Müdafanın bu kısımları mürafaada kullanılabilir.

8. Beyanname neşrinin bir propaganda faaliyeti olduğunu isbat yolunda, mahkeme kararı, “cemiyet nizamnamesinde cemiyetin siyasi olmadığı serahatle belirtilmiş olmasına rağmen, giriştiği hareket itibariyle tamamen siyasi bir faaliyet göstermiş ve bunu propaganda yoluyla temine çalışmıştır” demektedir. Bu cemiyet nizamnamesinin düpedüz bir tahrifidir. Cemiyet nizamnamesinin bu hususuna müteallik maddede şöyle denilmiştir: Türk Barışseverler Cemiyeti gayri siyasidir yani iktidara geçmek veya iktidardaki hükümeti değiştirmek üzere seçim mücadelesine girmez. Görülüyor ki cemiyetin siyasi olmaması gayet sarih bir şekilde tarif edilmiştir. Barış yolunda çalışmak üzere kurulmuş bir cemiyet barışın korunmasıyla ilgili bir mes’elede de faaliyet göstermez, görüşlerini umumi efkâra açıklamazsa o cemiyetin mevcudiyetine ne lüzum kalır. Cümlelerin sonundaki “ve bunu propaganda yolu ile temine çalışmıştır” hükmü ise yine isbat edilmesi matlup olan şeyi peşinen isbat olunmuş gibi kabul etmek hatasıdır.

9. Mahkeme kararının propaganda faaliyetinde bulunduğumuzu ispat zimmında Stokholm Çağrısını ve Jön Türklerin gönderdikleri iddia edilen yazıyı öne sürmesi de gayet hatalı bir muhakeme tarzıdır. Evvelâ adı geçen yazıların propaganda mahiyetinde olduğu ne ile sabit olmuştur. Propaganda kıstası nedir. Sonra onların propaganda olduğu kabul edilse bile bir benzetme yoluyla Türk Barışseverler Cemiyetinin Kore kararı beyannamesi hakkında nasıl hüküm verilebilir? Hiçbir delil ve mesnete dayanmayan, bir çırpıda yapılmış indi bu benzetmelerle bir cemiyet ve onun mensupları suçlandırılabilir mi?

10. Mahkeme kararının propaganda bahsinde ileri sürdüğü beşinci nokta da beyanname dağıtımının kendisi bir propaganda ve propagandanın bir delili gibi gösteriliyor. Biz Büyük Millet Meclisine gönderdiğimiz dilekçenin bir suretini “millet vekillerine imzalatmak suretiyle iktifa” etmeliymişiz. Bunu yapmayıp da “bu beyannamede 25000 gibi büyük bir sayıda bastırıp halka dağıtmak” bir propaganda gayesiyle hareket ettiğimizi “açıkça” göstermekte imiş. Hep aynı mantık hatası. Beyanname bastırmak bizatihi propaganda faaliyetinin delili değildir. Mahkeme kararı bu kısımda bu bastığımız beyannamenin bir propaganda olduğunu ispat ile mükelleftir. Beyannamenin 25000 basılmasını “büyük bir sayıda” diye mübalagalandırılması da yargıçlar heyet’inin propaganda faaliyetini ispat yolunda ne kadar hiçden mesnetlere dayanmak istediğinin bir delilidir. Bir beyannamenin 25000 basılması büyük bir sayı değildir. Bunun aksine bir iddia beyannamenin ne olduğunu bilmemek demektir.

Mahkeme kararı aynı paragrafta Büyük Millet Meclisine gönderilen dilekçe ile beyannamenin dilinin bir birinden ayrı olmasını propaganda faaliyetinin isbatı sayıyor. Halbuki dilekçe ile beyanname dilinin ve uslubunun elbette ki ayrı olacağı üzerinde durulmaya deymiyecek kadar aşikârdır. Nasıl ki bir beyanname ile bir malkalenin, bir dilekçe ile bir mektubun dili ve uslubu da aynı olamayacağı gibi.

Hasılı mahkeme kararının propaganda tarifi tamamiyle yanlıştır, “ilmi”lik vasfiyle asla ilgisi yoktur. İkincisi mahkeme kararının propaganda faaliyetinin mevcudiyetini isbat yolunda ileri sürdüklerinden hiç birisi bir delil ve ispat mahiyetinde

değildir. Hemen her noktası kendisi isbata muhtaç olan indi hükümlerdir.

[Elyazısıyla eklenmiş bölüm]

Yine mahkeme kararında “halkı heyecana ve galeyana ve hatta topluca fiili harekete teşvik edici bir propaganda gayesi ile hareket ettikleri açıkça belirtmektedir” deniliyor. Halkın heyecana ve galeyana teşviki, tefsire tabi müphem bir ifadedir fakat “toplucu fiili hareket” gayet sarih ve muayyen bir unsurdur. Teşvik edilen “toplucu fiili hareket”in ve olduğunun mahkeme *[sonu yok]*

[Daktilo edilmiş metnin başına kendi elyazısıyla “Mahkeme kararı üzerine notlar:” yazılmış. Metin bir bakıma “çalakalem” yazıldığı için çok sayıda yazış ve imla hatası içermektedir. Sadece, okumayı anlaşılmasız kılan yerlerde metne müdahale ettik.]

Tarih Vakfı TİP Arşivi